

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum obseruantia sit specialis virtus ab alijs distincta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

ta personalia, quia no feruita exhibita a seruis, nec a filiis, nec a mercenariis. In quo igitur discernenda sunt ista personalia, communibus. Tum quia ratio cuiusque feruitur, aut honoris praedicti a subditis exhibiti, est dignitas, quicquid aut impeditur personae ratione dignitatis, non personae, sed coitanti vel principii, cuius vires gerit, ethi...

Circa obseruantiam autem quaruntur tria.

¶ Primo, Vtrū obseruātia sit specialis virtus, ab alijs distincta.

¶ Secundo, Quid obseruantia exhibeat.

¶ Tertio, De comparatione eius ad pietatem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum obseruātia sit specialis virtus ab alijs distincta.

AD PRIMUM sic procedit. Videtur, quod obseruātia non sit specialis virtus ab alijs distincta. Virtutes enim distinguuntur secundum obiecta: sed obiectum obseruantiae non distinguitur ab obiecto pietatis. Dicitur enim Tullius in sua rhetorica, quod obseruantia est, per quam homines aliqua dignitate antecedentes quodam cultu & honore dignantur: sed cultus & honorem etiam pietas exhibet parentibus, qui dignitate antecedunt: ergo obseruantia non est virtus distincta a pietate.

¶ 2. Praeterea, sicut hominibus in dignitate constitutis debetur honor & cultus, ita etiam eis qui excellentiam scientiae & uirtutis habent, ergo et obseruantia, per quam cultus & honor exhibemus his, qui nos in dignitate antecedunt, non est specialis uirtus ab alijs distincta.

¶ 3. Praeterea, hominibus in dignitate constitutis multa debentur, ad quae solueda lex cogit, secundum illud ad Romanos 13. Reddite omnibus, qui tributa, tributum &c. Ea uero, ad quae per legem compellimur, pertinent ad iustitiam legalem, seu et ad iustitiam specialem, ergo obseruantia non est specialis uirtus ab alijs distincta.

SED CONTRA est, quod Tullius dicit conuidendo obseruantiam a alijs iustitiae partibus, quae sunt speciales uirtutes.

RESPOND. Dicendum, quod sicut ex dictis patet, necesse est ut eo modo per quodam ordinatum delectum distinguantur uirtutes, sicut excellentia personarum, quibus est aliquid reddendum. Sicut autem carnalis pater particulariter participat ratione principii, quae uniuersaliter inuenitur in Deo: ita etiam persona, quae quantum ad aliquid, prouidetur circa nos gerit, particulariter participat proprietate patris, quia pater...

tate per excellentiam quam habet patria, & non princeps, quia, si est principium nostri esse. Et sic solida ratio primi dubii soluitur. Secundum uero dubium soluitur dicendo, quod personalia hoc in loco dicuntur non omnia quae personae principis a quocumque exhibentur (nam quod illi a filio exhibetur, pietatis quod a seruo, dicitur: quod a mercenario iustitiae est: sed ea quae non alia ratione illis exhibentur, nisi quia sunt in dignitate constituti, & terminantur ad eorum personas. Vbi aduertitur quod hac in re inueniuntur duo, si ratio exhibendi cultum, & terminus cui exhibetur. Uniuersaliter siquidem ratio exhibendi istis cultum, est dignitas, unde siue boni, siue mali sunt homines in dignitate constituti, colendi sunt: terminus autem qui colitur per obseruantiam uirtute, est persona illa quae in dignitate est constituta, ita quod differentia inter exhibitam a pietate, & ab obseruantia principibus, fiat in hoc, quod exhibitam a pietate directe terminantur ad commune bonum utilitatis, uel honoris: & principes tunc se habent, ut praecipientes, & non ut terminati, sicut cum quis instituitur a principe in publico officio reipublicae, ut in litera tertij articuli dicitur. Si quis uero ad subleuandum principis laborem ministraret, ad obseruantiam spectaret actus iste, quia ad personam principis seruicium hoc ordinatur. Et contra, cum patria gloriam suam ostentare rationabiliter uellet, & aliqui eius patrie caput, praeterea amplius colerent, pietatis non obseruantiae opera darent, quia ad patriam iste cultus terminatur. Honoratur ergo semper ab obseruantia in personis in dignitate constitutis communitas, seu Deus, cuius sunt ministri, ut ratio honorandi: sed persona ipsa ut terminus, & persona quae honoratur. Et per haec patet solutio omnium obiectorum. Nam quicquid impeditur personae in dignitate constitutae ratione dignitatis, impeditur coitanti, uel Deo ut rationi honoris, & cultus, & non ut termino. Personas enim ipsas licet malas, honoramus ratione dignitatis.

est principium, & generationis, & educationis, & disciplinae, & omnium quae ad perfectionem humanam vitae pertinent. Persona autem in dignitate constituta est sicut principium gubernationis respectu aliarum rerum: sicut princeps ciuitatis in rebus ciuilibus: dux autem exercitus in rebus bellicis: magister autem in disciplinis, & simile est in alijs. Et inde est, quod omnes tales personae patres appellantur per similitudinem cure, sicut 4. Reg. 5. Serui Naaman dixerunt ad eum: Pater, et si re grandem dixisset tibi propheta, &c. Et ideo sicut sub religione, per quam cultus tribuitur Deo, quodammodo inuenitur pietas, per quam colunt parentes: ita sub pietate inuenitur obseruantia, per quam cultus, & honor exhibetur personis in dignitate constitutis.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut dictum est supra, quod religio per quamdam supereminentiam pietas dicitur, & tamen pietas proprie dicta a religione distinguitur: ita etiam pietas per quamdam excellentiam potest dici obseruantia: & tamen obseruantia proprie dicta a pietate distinguitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod aliquis ex hoc quod est in aliqua dignitate constitutus, non solum quantum ad statum excellentiam habet, sed et quantum ad potestatem gubernandi subditos: unde competit sibi ratio principii, prout est aliorum gubernator. Ex hoc autem quod aliquis habet perfectionem scientiae, uel uirtutis, non sortitur rationem principii quantum ad alios, sed solum quantum ad excellentiam in seipso, & ideo specialiter quaedam uirtus determinatur ad exhibendum honorem, & cultum his, qui sunt in dignitate constituti. Verum quia per scientiam, & uirtute, & omnia alia homini aliquis idoneus redditur ad dignitatis statum, reuerentia quae per quamcumque excellentiam aliquibus exhibetur, ad eandem uirtutem pertinet.

AD TERTIUM dicendum, quod ad iustitiam specialem proprie sumpta, pertinet reddere aequale ei, cui aliquid debetur: quod quidem non potest fieri ad uirtuosos, & ad eos qui bene statu dignitatis utuntur, sicut nec ad Deum, nec ad parentes. Et ideo ad quamdam uirtute adiunctam hoc pertinet, non autem ad iustitiam specialem, quae est principalis uirtus. Iustitiam autem per excellentiam quam habet patria, & non princeps, quia, si est principium nostri esse. Et sic solida ratio primi dubii soluitur.

Q. prece. ar. 3. ad 3.

Super

Super Quaestio. con-
stituta secunda. ar.
culum secundum.

stitia vero legalis se extendit ad
actus omnium virtutum, vt su-
pra dictum est.

ARTICVLVS II.

Vtrum ad obseruantiam pertineat ex-
hibere cultum & honorē his, qui
sunt in dignitate constituti.

AD SECVNDVM sic procedi-
tur. Vt, qd ad obseruantiam
non pertineat exhibere cultum,
& honorē his, qui sunt in digni-
tate constituti. Quia ut Aug. di-
cit in 10. de ciui. Dei, colere di-
citur illas personas, quas i quo-
dā honore habemus: & sic idem
esse vī cultus, & honor. inconue-
nienter ergo determinatur, qd
obseruātia exhibet in dignitate
constitutis cultū, & honorem.

¶ 2 Præ. Ad iustitiā pertinet red-
dere debitum, vnde & ad obser-
uantia, quæ ponitur iustitiæ pars
prinæ: sed cultū, & honorē non
debemus oīb. in dignitate consti-
tutis, sed solū his, qui super nos
plationē hēnt. ergo inconueni-
enter determinatur, qd eis obseruā-
tia exhibet cultum, & honorē.

¶ 3 Præ. Superiorib. nris in di-
gnitate constitutis non solū de-
bemus honorē, sed et timorem;
& aliquā munerū largitionē, sū illud ad Rom. 13.
Reddite oībus debita, cui tributum, tributum: cui
vestigal, vestigal: cui timorem, timorem: cui hono-
rem, honorem. Debemus et eis reuerentiā, & subie-
ctionē, sū illud Heb. 13. Obedite præpositis vestris,
& subiacete eis. non ergo cōuenienter determinat-
ur, qd obseruantia exhibet cultum, & honorem.

SED CONTRA est, quod Tullius* dicit, qd obser-
uantia est, per quam homines aliqua dignitate an-
tecedentes, quodam cultū, & honore dignantur.

RESPON. Dicendū, qd ad eos qui sunt in digni-
tate constituti, pertinet gubernare subditos. Guber-
nare autē est mouere aliquos in debitū finem, sicut
nauta gubernat nauem ducendo eā ad portū: om-
ne autē mouens hēt excellētiā quandā, & virtutem
supra id, qd mouetur. Vnde oportet, qd i eo qui est
in dignitate cōstitutus, primō considerēt excellen-
tia status cū quadā prāte in subditos: secūdo, ipsū
gubernationis officium. Rōne igitur excellētia de-
betur ei honor, qui est quadā recognitio excellen-
tia alicuius. Rōne autem officij gubernationis de-
betur ei cultus, qui in quodam obsequio consistit,
dum scilicet aliquis eorum obedit imperio, & vi-
cem beneficij eorum pro suo modo rependit.

AD PRIMVM ergo dicēdū, qd in cultu nō solū in-
telligit honor, sed et quæcunque alia, q̄ p̄tinent ad
decentes actus, quibus homo ad alium ordinatur.

AD SECVNDVM dicēdū, qd sicut supra dictū est,*
duplex est debitū. Vnū quidē legale, ad qd reddē-
dum homo lege cōpellitur: & sic dēt homo hono-
rē, & cultū his, qui sunt in dignitate constituti, pla-
tionem super ipsum habentes. Aliud autē est dēbitū
morale, qd ex quadā honestate debetur: & hoc mo-
do debemus cultum, & honorē his, qui sunt in di-
gnitate constituti, etiam si non simus eis subiecti.

AD TERTIVM dicendū, qd excedere
sunt in dignitate constituti, debent
sublimioris gradus: timor autē
habent ad coercendum. Officiū
nis ipsorum debetur obedientia, per
mouentur ad imperium prædicentem
quæ sunt quadam stipendia laborum.

ARTICVLVS III.

Vtrum obseruantia sit potior virtus

AD TERTIVM sic proceditur. Vt
sit potior virtus, q̄ pietas. Præ-
tius per obseruantiam exhibetur, cō-
trē, q̄ pietate colitur, sicut uniuersalis
ad particularem: nam familia quæ
pars ciuitatis q̄ gubernatur a principis
lis virtus potior est, & magis ei im-
ergo obseruantia est potior virtus.
¶ 2 Præ. Illi qui sunt in dignitate
gerant boni cōis: consanguine autē
bonum priuatū, quod est pp bonum
nendum, unde laudabiliter aliqui pro-
riculis mortis seipso exponunt. ergo
per quam exhibetur cultus his, qui
te constitutus, est potior virtus, quam
habet cultum personis sanguine in-
¶ 3 Præ. Honor, & reuerentia
virtuosus post Deū: sed virtuosus
& reuerentia per obseruantia virtuosus
est. ergo obseruantia est præcipua
SED CONTRA est, qd præcepta legis
bus uirtutum: immediate autem pro-
gionis, quæ pertinent ad primam
tur præceptum de honoratione: p̄-
p̄tinet ad pietatem. ergo pietas
tur religionem ordine dignitatis.

RESPON. Dicendū, qd personam in
stitus, pot aliquid exhiberi dupli-
do, in ordine ad bonum cōe, puta, qui
feruit in administratione respōdē
tinet ad obseruātiā, sed ad pietatem
exhibet non solum patri, sed etiam
modo, exhibetur aliquid personis in
stitus pertinens specialiter ad pietatem
vilitatem, & gloriam, & hoc per
obseruantiam secundum quod a pietate
tur. Et ideo comparatio obseruantie
cesse est, qd attendatur secundum
dines diuersarum personarum ad
vtraque virtus. Manifestum est autē
parentum, & eorum qui sunt nobis
iuncti, substantialius nobis cōueni-
personæ quæ sunt in dignitate
ad substantiam pertinet generatio, ad
ius principium est pater, quia
tio, cuius principium sunt illi, qui
stituuntur. Et secundum hoc pater
præminet, in quantum cultum
magis coniunctis. quibus magis
AD PRIMVM ergo dicēdū, qd
paratur ad patrem, sicut uniuersalis
cularem, quātum ad hoc, qd pater
non autem quātum ad hoc, qd pater
generationis. Sic enim cōueni-
tatis diuina, quæ est omnium pater
AD SECVNDVM dicēdū, qd
in dignitate cōstituta ordinatur ad

Lib. 10. c. 1.
in medio to
mo. 5.

Lib. 2. de in-
ueniōne in
fol. 4. ante
ap. 1371.

Q. 80. per to-
tū.